ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

I

ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԻ 1893—97 ՇՐՋԱՆԻ ՀԱՄԱՐ

Մայիսի 16-ին կայացած ընտրութիւնները Քաղաքային գործերի նահանգական ատեանի կողմից բեկանելով՝ մայիսի 30-ին կայացան նոր ընտրութիւններ Թիֆլիսի քաղաքային խորհրդարանի համար։ Ահա լիակատար ցուցակը ընտրուողների, որոնցից ընտրուածները նոքա են, ում անուանների դէմ թւանշաններ են դրուած։ Ընտրողների ընդհանուր թիւն էր 870.

1 Աւթանդիլեան, Մ. . . . . 579 ձայն
2 Ալմազեան, Ա. . . . . 522 »
3 Յակոբեան, Ն. . . . . 468 »
4 Ալիխանեան, Ի. Մ. . . . . 543 »
5 Ալիխանեան, Ի. Ս. . . . . 507 »
6 Ալիխանեան, Կ. Մ. . . . . 562 »
7 Անանեան, Ս. . . . . 569 »
8 Արղութեան-Երկայնաբ. իշխ. Ա. Մ. 516 »
9 Արղութեան-Երկայնաբ. իշխ. Ն. Վ. 678 »
10 Արղութեան-Երկայնաբ. իշխ. Ն. Ե. 463 »
11 Արղութեան-Երկայնաբ. իշխ. Գ. Մ. 605 »
12 Բաբայեան բժ. Ա. . . . . 542 »
Բաբանասեան Ա. . . . . 331 »
13 Ատաբանեան Ա. . . . . 526 »
14 Բաբեան Ա. Ս. . . . . 436 »
15 Բարեան Ե. Ս. բժ. . . . . 533 »
16 Բոլգարսկի Վ. . . . . 516 »
17 Բուդղանեան Խ. . . . . 526 »
18 Բուդղանեան-Բաղդասարեան Ա. . . 436 »
19 Վարդանեան Ա. . . . . 526 »

20	Վերմիշեան Քր.	565	ձայն
21	Վեցել Ֆ.	575	»
22	Գլաւացկի Պ.	500	»
23	Գրիգորեան, Ն.	527	»
24	Դաւթեան Ե.	560	»
	Դանիլով Ե.	362	»
	Դեկապրելեւիչ Լ.	346	»
25	Դոլուխանեան Մ. Ի.	543	»
26	Դոլուխանեան Մ. Ր.	541	»
27	Եանգուլեան Գ.	578	»
28	Եղիազարեան Լ.	489	»
	Հեջուբեան, Ա.	373	»
	Ենիկոլոփեան, Բ.	291	»
29	Իւաննենկօ, Ա.	501	»
30	Իզմայլեան, Պ. Ա.	622	»
31	Յովհաննիսեան, Աբ.	519	»
32	Կանդուրալեան, Ք.	513	»
33	Կարապետեան, Ն. բժշկն.	560	»
34	Կիրակոսեան, Գ.	530	»
35	Կոլուբանսկի, Գ.	450	»
36	Ղորղանեան, Վ. Դ.	520	»
37	Ղորղանեան, Գ. Գ.	519	»
38	Ղորղանեան, Դ. Զ.	574	»
39	Ղորղանեան, Ի. Ս.	569	»
40	Քիւչարեանց, Գ. Վ.	507	»
	Նուրեան, Ե.	536	»
41	Մալինին, Եա.	532	»
42	Մամիկոնեան, Ա.	562	»
43	Մաթինեան, Ա. Ստ.	468	»
44	Մելիքեան, Ի. Գ.	596	»
45	Մելիք-Ազարեան, Ա.	534	»
46	Մելիք-Բեգլարեան, Լ.	520	»
47	Մելիք-Ղարագեօզեան, Պ.	577	»
48	Մելիք-Նուբարեան, Ս.	552	»
	Մելքումեան, Ա.	440	»
	Միլեան, Ա.	354	»
49	Օդնոսումով, Ա.	324	»
50	Օպոչինին, Պ.	494	»
51	Օրբելի բժ. Դ.	564	»

	Օտարովսկի, Իւ.	561	ձայն
52	Օտտէն Ֆ.	351	»
53	Պաշկեւիչ Ա.	519	»
54	Փրիդոնեան Ա.	571	»
55	Փրիդոնեան Ն.	536	»
	Րիդ, Իւ.	253	»
56	Ռոտինեանց բժ. Մ.	289	»
57	Ռոտինեանց Ա.	539	»
	Ստեփանեանց Գ. Ա.	373	»
58	Թալիրեան, Յ. Ա.	523	»
59	Թամամշեան, Ա. Մ.	553	»
60	Թամամշեան, Մ. Ա.	609	»
61	Տէր Աստուրեան, Գ. Բ.	524	»
	Տէր-Ղուկասեան, Բ.	391	»
	Տէր-Ղազարեան, Գ.	314	»
62	Թումանեան իշխ. Ն. Ա.	415	»
63	Թումանեան իշխ. Ն. Զ.	423	»
	Խաչատրեան, Ա.	835	»
64	Խոսրովեան, Ն.	493	»
65	Խուդադեան, բժ. Ն.	521	»
66	Ծերեթելի, Գ.	514	»
67	Ծովեան, Գր.	444	»
68	Ծովեան, Յ. Ի.	551	»
69	Ծուրինեան, Արտ.	551	»
70	Շահբուդաղեան, Գ.	529	»
71	Շահ Ազիզեան, Ա.	525	»
72	Շահպարոնեան, բժ. Մ.	593	»
	Շերչենկօ, Ի.	383	»
73	Էնֆիաճեանց, Տ.	597	»
	Իւզբաշեան, Ֆ.	367	»
	Սախիմով, Պ.	412	»
74	Սարալեան, Գ.	600	»
75	Լունկեւիչ, Մ. Վ.	536	»

Մնում են ուրեմն ընտրուելու նաև 5 ձայնաւոր և 16 կանդիդատ։

Մայիսի 16-ի ընտրութիւնը բեկւեց հետեւեալ պատճառով։ Այդ օրը մասնակցել էին քւէարկութեանը մօտ 960 հոգի, բայց ամենքը քւէ չէին տւել բոլոր քւէարկուողներին։ Այսպիսով առաջին քւէարկուողի (Աւալով) սեւ ու սպիտակ գնդակների գումարը այլ էր, երկրորդինը այլ, երրորդինը և չորրորդինը նոյնպէս։ Այդ հիման վրայ քաղաքագլուխը, ժողովի համաձայնութեամբ, ընդունել էր իբր միջին թիւ քւէարկուողների 938, հե-

տեսակէս ընտրուած համարւում էր նա, ով ստացած կը լինի այդ թւի կէսից աւելին, առնւազը ուրեմն 469 քուէ։ Այդ հիման վրայ, ժամանակ վաստա-կելու նպատակով, միւս 171 անձերի նկատմամբ հաշւեցին կամ սպիտակը կամ սևը, բայց ոչ երկուսն էլ միասին։ Այսպիսով հաշիւը արւած էր են-թադրական թւերով, հետևապէս ոչ ճշտութեամբ, և ընտրուած համարւեցին այնպիսիններ, որոնք գուցէ իսկապէս ընտրուած չէին և ընդհակառակը։

Նկատելու արժանի է, որ երկրորդ ընտրութիւններին, մայիսի 30-ին, ընտրելու ցանկութիւն յայտնեցին միմիայն 92 հոգի, մինչդեռ մայիսի 16-ին նոցա թիւն էր 175 հոգի։ Դորա գլխաւոր պատճառը այն է, որ երկրորդ ընտրութիւններին, երկու հոգու (Գ. Ցերեթելի և պ. Կա-լուբանսկիի) բացառութեամբ, բոլոր վրացի թեկնածուները, համախոհ վճռով ետ վերցրին իրանց քւէատուփերը, իբր թէ նեղացած այն բանից, որ մայիսի 16-ին նոցանից ընտրւել էին միայն 6 հոգի և իբր թէ նոյնը պէտք է պատահէր նաև մայիսի 30-ին։ Ետ կանգնեցին նաև ռուսներից ոմանք և հայ երիտասարդական ցուցակից բոլոր նոքա, որոնք մայիսի 16-ին բաւականաչափ քւէներ չստացան ընտրուած լինելու համար։ Ուզե-նալով հիացնել ամենքին վրացիք, ռուսք, միայն պախարակեցին հան-րային կարծիքից, քանի որ նոցա արարքը հաւասար էր կռւի դաշտից փախչելուն։ Զարմանալի էր նաև հայ երիտասարդների արարքը, որոնց համար ամենայնով աշխատել էր կուսակցութիւնը, բայց որոնք իրանց քւէատուփերը ետ էին վերցրել առանց ընդհանուր կուսակցական ժողովի գիտութեան և խորհրդի։

II

ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ ԴՊՐԱՆՈՑԻ ՀՈԳԱԲԱՐՁԱԿԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Մայիսի 23-ին Թիֆլիսի բոլոր 23 եկեղեցիներում կատարւեցին պատգամաւորների ընտրութիւններ և ընտրւեցին հետևեալ անձերը.

I. Վանքի մայր եկեղեցի

1 Բուդաղեան, Իսահակ
2 Մանթաշեան, Ալեքսանդր
3 Խատիսեան, Յովհաննէս

II. Մուղնու ս. Գէորգ եկեղեցում

1 Գասպարեանց, բժշ. Յովհաննէս
2 Արասխանեանց, Աւետիք
3 Շահպարոնեանց, բժշ. Միք. [1]

III. Նորաշէն

1 Քիշմիշեան, Ալեքսանդր
2 Սանդուղեան, Գէորգ
3 Թամամշեան, Միքայէլ

IV. Ս. Նշան եկեղ.

1 Տէր-Յովհաննիսեան, Յակոբ
2 Կանդուրալեան, Բարսեղ
3 Ենիկոլոփեան, Գէորգ

---

[1]) Ստացած լինելով պ. Արգար Յովհաննիսեանի հետ հաւասար քւէ, պ. Շահպարոնեանցի ընտրութիւնը որոշւեց վիճակ գցելով։

V. Բեթղեհէմի ս. Աստուածածին եկ.
1 Խոսրովեան, Նիկողայոս
2 Ալիխանեան, Կոստանդին
3 Կուկուջանեանց, բժշ.

XI. Ջիգրաշէնոս Աւետեաց եկեղ.
1 Սուրէնեան, Աղեքսանդր
2 Ստեփանեան, բժ. Կար.
3 Քալանթարեանց, Աղեքսանդր

XII. Վերայի ս. Խաչ եկեղ.
1 Բարսեղեան, Անդրէաս
2 Տէր-Գրիգորեանց, Սիմոն
3 Մովսէսեան, Ստեփան

XIII. Թանդոյեանց եկեղեցի
1 Նուրալեան, Շաքար
2 Գուլոշեան, Գրիգոր
3 Մելիք-Ադամեանց, Կարապ.

XIV. Նորաշէն ս. Աստուածած. եկեղ.
1 Աբրահամեան, Եսայի
2 Գրիգորեան, Նիկողայոս
3 Աղունակեանց, Ստ.

XV. Շամքորեցոց ս. Աստուած. եկ.
1 Աքիմեան, Գէորգ
2 Բաբեան, Արշակ
3 Բաջինեան Յովհ.

XVI. Էջմիածնեցւոց ս. Գէորգ եկեղ.
1 Բաղանդուրեան, Գ.
2 Դաւթեան, Եղ.
3 Բաղդասարեան, Արշակ

XVII. Ս. Կարապետ եկեղ.
1 Քոչարեան, Կարապետ
2 Եղիազարեան, Լեւոն
3 Նունուֆարեան, Սարգիս

VI. Քարափի ս. Գէորգ եկեղ.
1 Լիսիցեան, Ստեփան
2 Մովսէսեան, Մարգար
3 Տէր-Պետրոսեանց, Գէորգ

VII. Ս. Սարգիս եկեղ.
1 Սուքիասեանց, Բ.
2 Տէր-Մարկոսեանց, Յովհաննէս
3 Վարդանեանց, Գրիգոր

VIII. Հրեշտակապետաց եկեղ.
1 Քալանթար, Աղեքսանդր
2 Միրաղեան, Գէդէօն
3 Տիգրանեան, Նազարէթ

IX. Բեհբութեանց ս. Գէորգ էկ.
1 Մելիք Ղարագոզեան, Պօղոս
2 Մելիք-Ազարեան, Աղեքսանդր
3 Աղայեան, Ղազարոս

X. Օրբելեանց ս. Կարապետ եկեղ.
1 Անանեան, բժ. Ստեփ.
2 Փրիդոնեան, Աղեքսանդր
3 Իզմիրեան, Գրիգոր

XIII. Էջմիածնեցոց եկեղ.
1 Յակոբեան, Ն.
2 Աղամալեանց, բժ. Նիկիտ.
3 Յարութինեան, Աստուր

XIX. Ս. Լուսաւորիչ եկեղ.
1 Իշխանեանց, Գաբրիէլ
2 Մելիք Ալվազեանց, Աղասի
3 Մանուէլեանց, Սարգիս

XX. Կուկիի Աւետարանիչ եկեղ.
1 Թումեանց, Յովհաննէս
2 Ղոնդաղսազեանց, Արշ.
3 Ղարագօզեան, Գր.

XXI. Ս. Մինաս եկեղ.
1 Ափեանց, Նազար
2 Մալումեան, Խաչատուր
3 Բալաղեան, Սամուէլ

XXII. Ջորաբաշու եկեղ.
1 Պապովեան, Յովհ.
2 Թարխանեան, Գէորգ
3 Աբասեան, Աղեքսանդր

XXIII. Նաւթլուղի եկեղ.
1 Տէր-Գրիգորեանց, Արշակ
2 Վասակեանց, Յովսէփ
3 Աստուածատրեան, Յովսէփ,

Հոգաբարձուների ընտրութիւնը տեղի ունեցաւ մայիսի 31-ին, Ներսէսեան դպրանոցի դահլիճում. նիստ բացւեց նախագահութեամբ Թիֆլիսի հայոց հոգևոր կոնսիստորիայի նախանդամ Անանիա վարդապետի և ներկայութեամբ 62 հոգու. եօթ հոգի բացակայ էին։ Նիստը բացւելուց՝ խօսք խնդրեց և ստացաւ պ. Դր. Իզմիրեանցը, որը, ի դիմաց 28 այլ պատգամաւորների, բողոք յայտնեց ներկայ ընտրութիւնների դէմ, կարծելով որ 1891 թ. ապրիլի 7-ին ընտրած պատգամաւորները հոգաբարձու ընտրելու իրաւունքը վերապահում են չորս տարի շարունակ և որ այդ ժամանակամիջոցը դեռ չէ լրացած. ի վերջոյ պ. Իզմիրեանցը յայտնեց թէ ինքը և իւր համախոհները չեն մասնակցելու ներկայ ընտրութիւններին և այդ մտքով նա մի թուղթ մատուցեց նախագահող Անանիա վարդապետին. ժողովի մէջ ընդդիմախօսութիւն տեղի չունեցաւ, մեծամասնութիւնը այն կարծիքի լինելով, որ ընտրութիւնները օրինաւոր են։

Ընտրութիւններին մասնակցեցին 37 հոգի ներկայ եղող պատգամաւորներ (որ 69-ի կէսից աւելի է). Թերթիկներով առաջարկւածներից համաձայնութիւն յայտնեցին քւէարկւելու հետևեալ 16 անձերը, որոնք և ընտրւեցին՝

I Հոգաբարձու՝

1	Սպենդիարեան Յովհաննէս (ոչ պատգամաւոր) . .	37	սպիտակ	և 0 սև
2	Մելիք-Ղարագէօզեան Բալաբէգ (իրա հ. ձեռնպ.)	36	»	» 0 »
3	Թամամշեան Միքայէլ (իրա համար ձեռնպ.) . .	35	»	» 1 »
4	Բալադեան Սամւէլ (իրա համար ձեռնպ.) . . .	35	»	» 1 »
5	Գալանթար Ալ. (իրա համար ձեռնպ.)	35	»	» 1 »
6	Ալիխանեան Յովհ. (բացակայ)	35	»	» 2 »
7	Մելիք-Ազարեան Ալ. (իրա համար ձեռնպ.) . .	34	»	» 2 »
8	Թադէոսեան Յակոբ (ոչ պատգամաւոր)	34	»	» 3 »
9	Բուդաղեան Իսահակ (իրա համար ձեռնպ.) . .	32	»	» 4 »
10	Յարութիւնեան Սամսոն (ոչ պատգ.)	31	»	» 6 »
11	Վարդազարեան Փիլիպպոս (ոչ պատգ.)	30	»	» 7 »
12	Փրիդոնեան Նիկողայոս (ոչ պատգ.).	30	»	» 7 »

II Փոխ-Հոգաբարձու՝

1	Աղամալեանց բժ. [1] (իրա համար ձեռնպ.). . .	30	»	» 6 »
2	Աֆեանց Նազար (իրա համար ձեռնպ.)	29	»	» 7 »
3	Տէր-Մարկոսեան Յովհ. (իրա համար ձեռնպ.). .	28	»	» 8 »
4	Վասակեան, Ն. (իրա համար ձեռնպ.).	28	»	» 8 »

[1]) Պ. Աղամալեանը ինքնայօժար կերպով միայն փոխ հոգաբարձու և այդ պատճառով նորա և միւս երկուսի մէջ, որոնք հաւասար քւէ էին ստացել՝ վիճակ գցելը աւելորդ եղաւ։

Աւելացնենք և այս, որ ընտրութիւնները վերջացնելուց յետոյ պ. Մելիք-Ղարագեօզեանը, ի դիմաց միւս ներկայ եղող ընտրածների՝ ցանկացաւ նիստի արձանագրութեան մէջ մտցնել տալ այս բոլորովին օտարոտի խնդիրքը, որով իրանք խնդրում են Տեղակալ սրբ. Երեմիային չհաստատել Նորընտիր հոգաբարձութիւնը մինչև Վ. Ն. Կաթողիկոսի գալը։ Նախ որ Վ. Ն. Կաթողիկոսի գալով Տեղակալի ամեն իրաւունքները ինքն ըստ ինքեան կը վերանան. իսկ Կաթողիկոսի կողմից ներկայ ընտրութիւնը հաստատել կամ չհաստատելը կախուած չի լինիլ Տեղակալին մատուցած ներկայ խնդիրքից, այլ միայն կախուած կը լինի նրանից, թէ օրինական են այս ընտրութիւնները թէ ոչ։ Օրինականութեան խնդիրը այս է թէ Տեղակալը իրաւունք ունէր թէ ոչ ընտրութիւններ կատարել տալ։ Արդ, եթէ պ. Մելիք-Ղարագեօզեանցը և ընկերները խնդրում են յետաձգել իրանց հաստատելը, նոքա դորանով իսկ կասկած են յայտնում ընտրութիւնների օրինականութեան մասին տեղակալութեան ժամանակ։ Այլապէս ինչ է նշանակում օրինական համարել ընտրութիւնները, բայց յետաձգելու խնդիրք տալ հաստատման մասին։ Եթէ ընտրութիւնները կատարուեցին հաստատումը յետաձգելու պայմանով, մենք չենք հասկանում թէ ինչու անպատճառ այժմ պէտք է ընտրութիւններ կատարէին։ Եթէ մեր այս եզրակացութիւնը չի համապատասխանում խնդրատուների իսկական դիտաւորութեանը, ապա նոքա պէտք է խոստովանեն որ վերը յիշած խնդիրքը տալով իրանք խոշոր սխալ են գործել։

Տեղակալութեան ժամանակ հոգաբարձութիւններ հաստատելու խնդրի մասին մենք մեր կարծիքը յայտնել ենք մօտ երկու տարի առաջ, բացէք «Մուրճ» 1891 № 6 էջ 804. նոյն կարծիքին մնում ենք նաև այսօր, այն է թէ այդ գործողութիւնը ապօրինի չէ։

Գալով 1891 թ. ապրիլի 7-ին ընտրած պատգամաւորների խնդրին, որոնց իրաւունքը հոգաբարձութիւն ընտրելու իբր թէ չորս տարուայ տևողութիւն ունի, մենք միայն կը նկատենք հետևեալը.

1) Այդ ընտրութիւնները մնացին չվաւերացրած հանգուցեալ առաջնորդ Մամբրէ եպիսկոպոսի կողմից։

2) Այն ժամանակ ընտրածներից մի քանիսը արդէն վախճանուել են, մի քանիսը հեռացել են Թիֆլիսից։

3) Կանոնադրութեան յօդուած 12 թոյլատրում է ընտրած պատգամաւորներին չորս տարի վայելել հոգաբարձու ընտրելու իրաւունքը պակասած հոգաբարձուների թիւը լրացնելու համար, կանդիդատների պակասութեան դէպքում, և ոչ թէ ամբողջ հոգաբարձութիւնը նոր ընտրելու համար։

4) Մի ընտրութիւն կատարւում է ժողովրդի կամքը իմանալու համար։ Ապա ուրեմն, քանի որ այլ և այլ յարգելի պատճառներով երկու

տարի առաջ՝ հոգաբարձութիւնը չընտրեց, արդարութիւնը պահանջում է այդքան երկար միջոցից յետոյ նորից դիմել միեւնոյն ժողովրդի քուէներին։ Անուրանալի է որ ներկայիս համար ներկայ թաղականի ընտրութիւնները աւելի լաւ են արտայայտում ժողովրդի կամքը, քան երկու տարի առաջ կատարուած ծխական ընտրութիւնները։

5) Վերընտրութիւն կատարելը երբէք և ոչ մի տեղ ապօրինութիւն չի համարւում, և ոչ իսկ ամենասահմանադրական երկիրներում, թէկուզ պարլամենտների նկատմամբ։ Վերընտրութեան գործերում միակ դեր խաղացողը նպատակայարմարութիւնն է և ոչ այն թէ քանի տարով էր ընտրուած պատգամաւորութիւնը։

ԼՈՒՍԻՆԻ։